

บทที่ 6

อิทธิพลวรรณกรรมของ น.ม.ส.

นับตั้งแต่ น.ม.ส. ทรงนิพนธ์วรรณกรรมประเภทต่างๆ ขึ้นมาและได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ อิทธิพลวรรณกรรมของ น.ม.ส. ก็เริ่มปรากฏเด่นชัดเป็นต้นมา ดังที่หม่อมเจ้าจันทร์จิรายุวัฒน์ รัชนี้ ได้ทรงเขียนไว้ว่า

“เกี่ยวกับงานของน.ม.ส.มีเขียนกันไว้มาก ตั้งแต่ยังทรงมีพระชนม์อยู่จนถึงทุกวันนี้ เท่าที่ทราบมีสองรายที่นำพระนิพนธ์ไปทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท (รายหนึ่งในเมืองไทย รายหนึ่งต่างประเทศ) และได้ข่าวเพิ่มเติมว่าทำได้ดีทั้งคู่ถึงขั้นเกียรตินิยม”¹

นายเฉลิม วุฒิชัยชิต บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ “ประมวญวัน” และเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์อีกหลายฉบับในเวลาต่อมา ได้กล่าวถึง น.ม.ส. ไว้ซึ่งเท่ากับแสดงให้เห็นอิทธิพลทางตำนานวรรณกรรมของ น.ม.ส. ว่า

“คนรุ่นเก่า โดยเฉพาะนักศึกษาหรือหนอนหนังสือย่อมรู้จัก น.ม.ส. ดี

นักหนังสือพิมพ์ยกย่องพระองค์ท่านว่าเป็นแบบฉบับของนักหนังสือพิมพ์ที่ดี ทรงเป็นเพชรน้ำหนึ่งในวงการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

นักวรรณคดีस्तศุติพระองค์ท่านเป็นรัตนกวีของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งกวียุคเดียวกันหรือปัจจุบันยังไม่มีใครเสมอเหมือน

นักปกครองย่อมรู้จักพระองค์ดี ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ทรงใช้สติปัญญาและความสามารถทำให้ราชการดำเนินงานก้าวหน้าหลายแขนง

เมื่อรัชกาลที่ 7 มีพระราชดำริที่จะให้ปวงชนชาวไทยมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และเริ่มฝึกหัดในกรมการองคมนตรีสถานัน ที่ประชุมได้รับวิธีการของกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงแนะให้ดำเนินการในคัลลองประชาธิปไตย ก็เมื่อผู้ใดเสนอญัตติกก็ต้องมีผู้รับรอง และให้มีการลงคะแนนลับด้วยเบี้ยขาวและเบี้ยน้ำเงิน

¹ จันทร์จิรายุวัฒน์ รัชนี้, *นักกลอนบ่อนเข้าน้*. หน้า 379-380.

ศัพท์ภาษาไทยที่ใช้ในการประชุม เช่น “เสนอนุติ” “มติ” “แปรญัตติ” “อนุมติ” “อภิปราย” “ระเบียบวาระ” เหล่านี้ เมื่อเสด็จในกรมฯ ได้รับเลือกจากที่ประชุม กรรมการองคมนตรี ทรงเป็นสภานายก ได้ช่วยเหลือแนะนำการวางระเบียบข้อบังคับของ คณะกรรมการที่มีคำฝรั่งปะปนให้ใช้เป็นภาษาไทยทั้งหมด และยังใช้ต่อเนื่องกันมาจนถึง รัฐสภาในปัจจุบัน”¹

หลวงบุญมานพพาณิชย์ หรือที่ใช้ नामปากคำว่า “แสงทอง” ได้เล่าถึงอิทธิพล ของ น.ม.ส. ที่มีต่อท่านเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษาและหนังสือว่า

“การสนทนาพาทักกับในกรมพระองค์นี้ ทำให้ข้าพเจ้าต้องระวิงตัวมากทางภาษาไทย ทั้งนี้เนื่องจากครั้งหนึ่งข้าพเจ้าไปที่วังพระองค์ท่าน ได้ยินท่านผู้ใหญ่ฝ่ายสตรีผู้หนึ่ง พุดแก่สตรีสาวผู้หนึ่งว่า “เชิญกินข้าวต้มซีจ๊ะ” แม่คนนั้นตอบว่า “ดิฉันรับมาจากบ้าน แล้วเจ้าคะ” ขณะนั้นเสด็จในกรมประทับอยู่ใกล้ ๆ ทรงได้ยินก็รับสั่ง “ภาษาไทยวิบัติเพราะ อย่างนี้แหละ บอกว่าไม่กินเสียยังจะถูกกว่า” แล้วหันมารับสั่งแก่ข้าพเจ้าว่า “เกรงว่าจะ ตาอรุณ เป็นนักเขียนแหละฆ่าภาษาเก่งนัก” ในสมัยนี้เรามากได้ยินคำว่าท่านกันบ่อย ๆ จาก ปากผู้มีการศึกษาสูง ๆ ข้าพเจ้าก็อดนึกถึงท่านไม่ได้

“เหล่านี้ก็ควรเป็นความรู้เล็กๆ น้อยๆ ส่วนหนึ่งในบรรดาความรู้ส่วนสำคัญและ ใหญ่ๆ อีกมากมายที่ข้าพเจ้าได้รับความอบรมจากพระองค์ อันได้ช่วยเชิดชูข้าพเจ้าถึงฐานะ ที่ได้รับความนิยมของชนไม่น้อยอยู่ในปัจจุบันนี้”²

นายเสฐียร พันธรังษี นักหนังสือพิมพ์อาวุโสอีกผู้หนึ่งได้กล่าวถึง น.ม.ส. ใน ฐานะที่ทรงเป็นผู้นำดำเนินการเขียนหนังสือว่า

“ที่กล่าวว่า ท่านน.ม.ส. ทรงกรุณาทั้ท้วงและตักเตือน มิใช่การทรงเรียกไป แก่ไข หรือทรงมาจ้ไขว่เรื่องประเภทไหนต้องเขียนอย่างไร ไม่เคยทรงรังแกวิธีเขียนหนังสือของใคร แต่มักจะทรงปรารภให้ได้ยินกันในกลุ่มผู้ร่วมสำนักว่าใครเขียนอะไรไม่ถูกและ ไม่เป็นอย่างไร ยกตัวอย่างนักข่าวเขียนว่า “นายเขี้ยวยกตีนขึ้นเตะนายแดง” ก็ทรงปรารภ ติงๆ ว่า “อวยวะอย่างอื่นใช้เตะไม่ได้ ไม่ใช่หรือ” คราวหนึ่งนักข่าวเขียนเรื่องเกิดอค์คีย์ ใช้ประโยคว่า “แซกร้องว่า เพลิงไหม้” ทรงทักว่า “แซกพูดไทยชัดจริงนะเธอ”

1 เฉลิม วุฒิมิชิต. “แก่น.ม.ส.” น.ม.ส. หน้า 3-5.

2 อ้างใน ประพันธ์ ตรีณรงค์. ชีวิตและงานของ น.ม.ส. หน้า 465-467.

ท่าน น.ม.ส ทรงประทานคำสอนวิชาหนังสือช่วยการทรงให้เห็นกันเอง และให้อ่านกันเอาเองทุกประเภทและทุกวิธี พิธีรีตอง คัดจจริต ประคิดประคอง ไม่มี ใครอ่านหนังสือที่ทรงก็เข้าใจทันที “ไม่ต้องอ้อถอหลมหลายใจ เพื่อจะเบ่งปัญญา”

โดยนัยนี้จึงมีผู้เฝ้าความในวิชาหนังสือ ที่มีบุญได้ประกอบการร่วมกับพระองค์ท่านมาในสมัยนั้น “เขียนหนังสือเป็นขึ้นมาหลายคน” จนถึงมักมีผู้กล่าวกันในสมัยโน้นว่า ใครจะอ่านหนังสือก็ต้องอ่านหนังสือของ “สำนักประมวญวัน” และมักจะทายกันดูว่าคนมีอายุที่ยังเขียนหนังสือที่อยู่ได้ในสมัยนี้ ลางคนและลางสำนัก เห็นจะเป็นคนที่มาจากสำนักประมวญวัน หรือไม่ก็เป็นพวกที่ออกไปไม่ไกลจากสำนักหนังสือถนนประมวญวัน¹

หม่อมเจ้าจันทร์จรรย์วัฒน์ รัชนี้ ทรงเขียนไว้ในคำนำหนังสือ “นักกลอนบ่อนเข้าแซ่” ของท่านตอนหนึ่งว่า “ต้องการติดตามว่าอิทธิพลของท่านมีอยู่มากน้อยเพียงไร ในวรรณคดีปัจจุบัน . . .”² และในหนังสือเล่มเดียวกันนี้ท่านได้ทรงรายงานถึง “กวีหลังสงคราม” ซึ่งมีการเล่นสัปดาห์กลอนสดทางโทรทัศน์ซึ่งคล้ายกับสัปดาห์ชุดสมัย น.ม.ส. ซึ่งผู้เล่นสมัยหลังนี้ก็มี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายประยูร จรรยาวงศ์ นายสถิตย์ เสมานิล และนายมนตรี ตราโมท เป็นต้น นอกจากนั้นยังทรงกล่าวถึง “กวีร่วมสมัย” ซึ่งท่านได้คัดเอาผลงานร้อยกรองของสุจิตต์ วงษ์เทศ ชรรค์ชัย บุนปาน เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อังคาร กลัณณพงศ์ พ. ณ ประมวญมารค และนิพนธ์ ขำวิไล มาลงไว้ให้ผู้่านพิจารณา บทร้อยกรองเหล่านี้จะได้รับอิทธิพลวรรณกรรมของน.ม.ส. เพียงไรควรจะได้มีการพิจารณากันต่อไปด้วย

จากที่ได้หยิบยกข้อเขียนของบุคคลต่างๆ ขึ้นมาให้เห็นแล้วนี้ คงจะพอชี้ให้เห็นแล้วว่าอิทธิพลวรรณกรรมของน.ม.ส. มีอยู่เพียงไรในสมัยต่อมา และในสมัยปัจจุบันนี้ นอกจากนั้น ข้อมูลที่จะยกมาต่อไปนี้ก็คงเป็นเครื่องสนับสนุนให้เห็นอิทธิพลวรรณกรรมของน.ม.ส. ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นคือ

1. มีนักเขียน 2 ท่านที่ทรงใช้นามปากกาซึ่งแสดงว่าทรงมาจาก “สำนักถนนประมวญ” คือ พ. ณ ประมวญมารค (หม่อมเจ้าจันทร์จรรย์วัฒน์ รัชนี้) และ ว. ณ ประมวญมารค (พระองค์เจ้าหญิงวิภาวดี รั้งสิต)

¹ เสฐียร พันธงชาติ. “ผสมผสานของท่าน น.ม.ส.” น.ม.ส. หน้า 31-32.

² จันทร์จรรย์วัฒน์ รัชนี้, หม่อมเจ้า. นักกลอนบ่อนเข้าแซ่. หน้าคำนำ

2. มีหนังสือซึ่งรวบรวมและเรียบเรียงขึ้นเนื่องในโอกาสครบรอบร้อยปีของ น.ม.ส. 2 เล่มคือ “น.ม.ส.” ของโครงการตำรา ฯ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย และ “นักกลอนบ่อนเข้าแซ่” ของ หม่อมเจ้าจันทร์จิรายุวัฒน์ รัชนี้
3. กระทรวงศึกษาธิการได้นำบทพระนิพนธ์บางตอนของ น.ม.ส. ลงไว้ในแบบเรียนวรรณคดีไทย เช่น “จดหมายจากวางหรี” และ “นิทานเวตาล” เป็นต้น
4. หนังสือประวัติวรรณคดีไทยทุกเล่มกล่าวถึงบทพระนิพนธ์ของ น.ม.ส. พร้อมทั้งตัวอย่างประกอบด้วย
5. มีการนำเอาบทพระนิพนธ์บางตอนของ น.ม.ส. ไปเป็นตัวอย่างการใช้ภาษาในหนังสือที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาเกือบทุกเล่ม
6. หนังสือเกี่ยวกับวรรณคดีหรือวรรณคดีวิจารณ์ ได้ยกตัวอย่างหรืออ้างอิงบทพระนิพนธ์ของ น.ม.ส. อยู่เสมอ ทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง
7. ในหน้า 5 ของหนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับ มีบทความลักษณะเดียวกับที่ น.ม.ส. เคยทรงไว้ในหนังสือพิมพ์ของพระองค์ท่าน ลักษณะเช่นนี้ปรากฏมาตั้งแต่ต้นและยังมีให้เห็นมากระทั่งทุกวันนี้
8. สถาบันการศึกษาาระดับสูงหลายแห่งได้นำบทพระนิพนธ์ของ น.ม.ส. มาศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เปิดสอนเป็นกระบวนวิชาในหลักสูตรปริญญาตรี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2523

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้สามารถสรุปได้ว่า อิทธิพลวรรณกรรมของ น.ม.ส. ที่มีต่อวรรณกรรมสมัยต่อมานั้น เป็นอิทธิพลทั้งทางด้านรูปแบบการเขียน และอิทธิพลทางด้านเนื้อหาและความคิด ซึ่งปรากฏอยู่ในวงการวรรณกรรมตลอดมาทุกสมัย และเป็นที่ยอมรับได้ว่า อิทธิพลดังกล่าวนี้ก็ยังปรากฏอยู่ต่อไปในอนาคต

ต่อไปนี้เป็นบทสัปดาห์ถวายพระพร 60 ปี น.ม.ส. บางบท ซึ่งคัดมาจากหนังสือ “นักกลอนบ่อนเข้าแซ่” ของ พ. ณ ประมวญมารค เพื่อให้เห็นความรู้สึกของคนเขียนร้อยกรองสมัยนั้นที่มีต่อ น.ม.ส. ในแง่ที่ทรงเป็นกวี

๑ สักวาเจ้าข้าแลเพื่อนข้อย
หนึ่งในร้อยหายากอยากจะทำ
ท่านอาบรักหนักสมานัตตา
เลิศวิชาอาคุณอศุขลย์ยศ
ก่องกวีศรีประพันธ์ขวัญปาฐก
น.ม.ส. ยอยกยอมกันหมด
ชันษาห้ารอบขอบแถมทศ
ให้ท่านสดชื่นเนาแก้รอบเอว ฯ

(เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี)

๑ สักวาจันทรจระจากฟ้า
ลุโลก 10 มกราคม 79
ศุภชาติฉลาดเหลือแม่เมื่อเยาว์
สมเกียรติเจ้าหน่ออินทร์ปิ่นจักรี
พิทยาลงกรณ์ปราชญ์วาทอักษร
น.ม.ส. นามขจรท้วกรุงศรี
ชวตห้ารอบแซยิดญาติมิตรปรีดิ์
ขอร้อยปีจึงเสด็จเสร็จฟ้าเอ๋ย ฯ

(พระยาสุรินทรราชา)

๑ สักวาน่ายินดีกวีรัตน
สมัยปัจจุบันนี้ยังมีอยู่
ผีพระโอรสชูโรจน์เลื่องลือเฟื่องฟู
เป็นวิฑูทางประพันธ์สรรพวีธี
ทรงสมภพสบศกที่หกสิบ
อิมค้ำยทิพย์พิทยาเป็นราศี
ทรงสมรรถปรีชาญาณเมธาวิ
สรวมจงจึรายุวัฒน์ร้อยพรรษเอ๋ย ฯ

(หลวงบุญมานพพาณิชย์)

๑ สักว้ายอดกวีศรีสยาม

น.ม.ส. ย่อพระนามทุกยามเด่น
เหมือนรัชนีศรีสวรรค์ทุกวันเพ็ญ
แจ่มจรัสชัดเห็นพึงใจชน
ชูสำนักหลักประมวญยวนจิตสร้า
ค้ำยพิทยาลงกรณกระฉ่อนผล
ขอถวายพรสี่ทิวคัล
วันพระชนม์มหกสุณสมบุรณ์เอยฯ

(พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์)

และในโอกาสครบร้อยปีของ น.ม.ส. ก็มีผู้แต่งโคลงถวายพระองค์ท่าน ดังที่จะ
คัดมาเพียงบางบทจากหนังสือ “นักกลอนบ่อนเข้าแซ่” ของ พ. ณ ประมวญมารค เช่นเดียว
กัน

๑ ร้อยปีกวีมาศแม่น

สายพระปิ่นเกล้ายศ
ประสูติเพื่อเซลงพจน์
ประดับบรรณภพแพรว

มธุรส
ยอดแล้ว
พาสั้น
เพริศพร้อมจอมกวีฯ

๑ รัชนีแจ่มจรัสเรือง

นามพระเลื่องลือชา
ปราชแสงแห่งปัญญา
พระชนม์ล่วงคระไลล์

รูกา
ช่างชั
เยี่ยมปราชญ์
ลับแล้วฤทธิม ฯ

๑ ยอกรประณตกัม

กวีรัตนโกสินทร์สยาม
เทิดกตัญญูตาม
เลบบทครรโลงเจ้า

กราบงาม
ยอบเกล้า
เสด็จสู่ สรวงนา
โลกรู้พระคุณ ฯ

(อุษา เทพหัสดิน ณ อยุธยา)

<p>๐ น. โมน้อมกราบไหว้</p> <p>ม. โหม่งหมองช้อยยะ</p> <p>ส. สงฆ์สวดธรรมะ ถึงแหล่งสวรรค์กวีฟ้า</p> <p>๐ กาลจักรรอบหนึ่งร้อย กรมพิทยาลงกรณ กวีแก้วส่งเกษร หอมชื่นชบุขใจหล้า</p> <p>๐ ดวงมณีเมกุฏร่วรรุ่ง งานทำนอมตชัค เพชรสรวยร่วงฟ้าลัค มาเพื่อการกวีแก้ว</p> <p>๐ ดวงใจอร่ามรุ่งแพรว ภพแห่งกวีมหัศจรรย์ สวยทิพย์สิ่งสรรพอัน ทั้งค่าชีวาไว้</p>	<p>รัตนะ ไตรนา ล้นหล้า อมตทิพย์ เฟื่องฟุ้งเกษมศานต์ฯ</p> <p>ปีบวร จากฟ้า สุกัณฐชาติ แมนแล้วส่วยสรวยฯ</p> <p>สยามรัฐ แจ่มแพรว มาโลก เลิศแล้วเฉลิมสมัยฯ</p> <p>สรวยสวรรค์ พระเอย นนั้นไซรั ใหญ่ยิ่ง ท้วหล้าสรรเสริญฯ</p>
---	--

(อังคาร กัลยาณพงศ์)

<p>๐ เตือนแรมบ่แจ่มฟ้า แจ่มจรสวรรค์ คลื่นแสงคลื่นเสียงสี ตั้งพระจันทร์ครึกครื้น</p> <p>๐ ล้มรสกวีพจน์ล้วน สุขประทีนกลิ่นเชิง ไพเราะเสนาะบรรเทิง ภาพพจน์รสคำได้</p>	<p>ราตรี เมื่อขึ้น กวีวัจน์ สว่างนา ครอบฟ้าทิวาวาร ฯ</p> <p>เล่ห์ระเวิง ดอกไม้ ทิพย์โสศ อ้อมด้วยรสความ ฯ</p>
--	--

